

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Leszek Bielecki

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania M. L. i M. Spółki z o.o. w S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Siedlcach
o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 października 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z dnia 6 września 2022 r., sygn. akt III AUa 504/21,

**uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego i poprzedzający
go wyrok Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 19 kwietnia 2021
r., sygn. akt IV U 991/19 i sprawę przekazuje do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego Sądowi Okręgowemu w Siedlcach.**

Leszek Bielecki   Renata Żywicka   Jarosław Sobutka

[SOP]

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 2 sierpnia 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Siedlcach, działając na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a, art. 6 ust. 1 pkt 1 i 5, art. 8 ust. 6 pkt 4 i 5, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 1 i 4, art. 18 ust. 8 i art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził, że M. L.: nie podlega jako pracownik obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu z tytułu umowy o pracę u płatnika składek M. Sp. z o.o. od 1 stycznia 2015 r.; podlega jako jednoosobowy wspólnik M. Sp. z o.o. obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 1 stycznia 2015 r. Organ rentowy ustalił również podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowe na obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne jak dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.

Odwołania od wskazanej decyzji złożyli ubezpieczona M. L. oraz płatnik składek M. Sp. z o.o. w S. wnosząc o jej zmianę poprzez ustalenie, że M. L. jako pracownik podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu z tytułu umowy o pracę u płatnika składek M. Sp. z o.o. w S. od 1 stycznia 2015 r.

W odpowiedzi na oba odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie oraz o zasądzenie od skarżących kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Postanowieniem z 17 listopada 2020 r., na podstawie art. 219 k.p.c., Sąd Okręgowy połączył sprawę z odwołania płatnika składek ze sprawą z odwołania ubezpieczonej celem łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia pod sygnaturą akt IV U 991/19.

Wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach oddalił oba odwołania oraz zasądził od M. L. i M. Sp. z o.o. w S. na rzecz organu rentowego kwoty po 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia.

M. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. przy ul. [...] została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 5 czerwca 2012 r. Powyższa Spółka została zawiązana mocą umowy Spółki zawartej w dniu 29 marca 2012 r. między ubezpieczoną M. L. a A. L.. Każdy wspólnik objął po 50 udziałów w Spółce wartych po 50 zł każdy udział. Kapitał zakładowy Spółki wynosił 5.000 zł, na

który składało się 100 udziałów. Głównym przedmiotem działalności Spółki było prowadzenie szkoły podstawowej i gimnazjum. W późniejszym okresie kapitał zakładowy Spółki M. został podwyższony do 1.800 udziałów o wartości 50 zł każdy udział. Łącznie kapitał zakładowy wynosił 90.000 zł i całość udziałów objęła ubezpieczona. W okresie od sierpnia 2013 r. do 31 grudnia 2014 r. M. L. była zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność (okoliczność niesporna).

W dniu 25 czerwca 2014 r. ubezpieczona zawarła z J. L. umowę sprzedaży udziałów, na mocy której sprzedała wymienionej dwa udziały w Spółce M. o łącznej wartości 100 zł. Na mocy umowy sprzedaży udziałów zawartej w dniu 13 września 2019 r. J. K. (poprzednio L.) sprzedała posiadane 2 udziały w Spółce M. A. L.. Obecny stan posiadania udziałów w Spółce M. wynosi 1.798 udziałów o łącznej wartości 89.900 zł przysługuje ubezpieczonej, a 2 udziały o wartości 100 zł przysługują A. L. - mężowi M. L.. Ubezpieczona pełni ponadto w spółce funkcję prezesa zarządu.

Spółka M. prowadzi w S. niepubliczną szkołę podstawową o uprawnieniach szkoły publicznej pod nazwą Szkoła Podstawowa w S.. Szkoła działa na podstawie przepisów ustawy z 16 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Nadzór Pedagogiczny na działalnością szkoły sprawuje [...] Kurator Oświaty w W.. Działalnością dydaktyczno-wychowawczą szkoły kieruje dyrektor szkoły, sprawuje on również nadzór pedagogiczny w szkole. Dyrektora szkoły powołuje właściciel szkoły, czyli Spółka M.. Od września 2013 r. dyrektorem szkoły jest A. D.. Dyrektor szkoły jest zatrudniony przez Spółkę M. na podstawie umowy o pracę i poza kwestiami związanymi z działalnością dydaktyczno-wychowawczą podlega nadzorowi ze strony właściciela szkoły.

W dniu 30 grudnia 2014 r. ubezpieczona zawarła ze Spółką M., jako pracodawcą, umowę o pracę, na mocy której od 1 stycznia 2015 r. zatrudniona została na stanowisku nauczyciela języka polskiego w Szkole Podstawowej w S. w wymiarze 1/2 etatu oraz w Gimnazjum w S. w wymiarze 1/2 etatu za łącznym wynagrodzeniem w wysokości 2.500 zł brutto miesięcznie. Umowa o pracę została zawarta na czas nieokreślony. Spółkę M. przy zawarciu umowy o pracę z

ubezpieczoną jako prezesem zarządu tej Spółki reprezentował pełnomocnik w osobie A. J. upoważniony do tego uchwałą nr 3 Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników z 29 grudnia 2014 r. W tej samej uchwale wspólnicy Spółki M. ustalili, że M. L. zostanie zatrudniona na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony od 1 stycznia 2015 r. za wynagrodzeniem w wysokości 2 500 zł brutto miesięcznie. Uchwałą nr 3 Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników Spółki M. z 28 grudnia 2018 r. wspólnicy Spółki upoważnili A. J. do podpisania z ubezpieczoną aneksu do umowy o pracę zmieniającego od 2 stycznia 2019 r. wymiar czasu pracy na 1/2 etatu. Ponadto uchwałami podejmowanymi w dniu 26 października 2015 r., 21 marca 2016 r., 20 czerwca 2016 r., 11 września 2017 r. wspólnicy Spółki M., w tym ubezpieczona reprezentująca 1.798 udziałów o łącznej wartości 89.900 zł na 1.800 wszystkich udziałów w Spółce o wartości 90.000 zł, decydowali o wysokości wynagrodzenia ubezpieczonej jako pracownika Spółki M. i o przyznaniu jej premii rocznej. W następstwie zawarcia umowy o pracę między M. L. a Spółką M. od 1 stycznia 2015 r. ubezpieczona zgłoszona została jako pracownik do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych: emerytalnego, rentowych, wypadkowego i chorobowego.

Sąd Okręgowy podniósł, że organ rentowy zasadnie ustalił, iż od 1 stycznia 2015 r. M. L. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność w rozumieniu powyższych przepisów, tj. jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a nie jako pracownik u płatnika składek Spółki M.. W ocenie Sądu Okręgowego, na skutek skupienia przez ubezpieczoną niemal 100% udziałów w kapitale zakładowym spółki, drugi wspólnik posiada jedynie 0,2% udziałów w spółce. Ubezpieczona zasadnie jest więc traktowana jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Posiadanie przez M. L. niemal 100% udziałów w Spółce M. skutkuje tym, że w okolicznościach sprawy nie można mówić o wykonywaniu przez ubezpieczoną pracy w ramach stosunku pracy na rzecz prowadzonej przez tę Spółkę szkoły podstawowej. Na skutek bowiem posiadania większości udziałów w kapitale zakładowym spółki doszło do skrzyżowania kompetencji większościowego wspólnika i pracownika.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że stosunek pracy nawiązują między sobą dwa podmioty: pracownik - wykonawca pracy oraz pracodawca - odbiorca tej pracy i

właściciel kapitału. A contrario nie jest możliwe istnienie stosunku pracy, w sytuacji gdy jedna i ta sama osoba uosabia tak pracownika - podmiot wykonujący pracę, jak i pracodawcę - odbiorcę tej pracy. W takiej bowiem sytuacji nie występują podstawowe cechy stosunku pracy, tj. podporządkowanie pracownika pracodawcy oraz wykonywanie pracy na ryzyko pracodawcy - art.22 k.p. Nie jest bowiem możliwe, aby ta sama osoba wykonywała pracę jako pracownik podporządkowany pracodawcy i jednocześnie jako większościowy właściciel spółki uosabiała w istocie tego pracodawcę. Oceny takiej nie zmienia przy tym fakt formalnego istnienia umowy o pracę między takim współnikiem spółki z o.o. a samą spółką, zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego, wypłacanie wynagrodzenia oraz opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne. W takiej sytuacji nie można bowiem mówić nie tylko o wykonywaniu pracy w warunkach podporządkowania pracodawcy, tj. pod jego kierownictwem, ale i o odpłatności pracy. Formalnie bowiem ubezpieczona otrzymywała wynagrodzenie, ale o przeznaczeniu tych środków na wynagrodzenie decydowała ona sama jako większościowy współnik Spółki M. - właściciela szkoły. Ubezpieczona jako współnik skupiający ponad 99% udziałów w Spółce - pracodawcy określała warunki zatrudnienia siebie samej jako pracownika tej Spółki. Brak podporządkowania widać również na przykładzie relacji dyrektor szkoły - ubezpieczona jako pracownik. Ubezpieczona i A. D. pełniąc obowiązki dyrektora szkoły prowadzonej przez Spółkę M. wskazywały na podporządkowanie ubezpieczonej poleceniom dyrektora w kwestiach dydaktycznych i wychowawczych, ale A. D. będąc pracownikiem Spółki M. sama jako pracownik tej Spółki podlega kierownictwu ubezpieczonej uosabiającej Spółkę i oceny tej nie zmienia fakt, że w niektórych obszarach działalności szkoły dyrektor ma możliwość samodzielnego podejmowania decyzji. Nie ulega wątpliwości, że formalnie M. Sp. z o.o. była i jest podmiotem prawa odrębnym od osób fizycznych będących jej współnikami, ale w ocenie Sądu formalne kryteria nie mogą przesłaniać oceny, iż w danym przypadku np. z powodu faktycznych relacji między współnikami powiązanymi więzami rodzinnymi, czy jak w niniejszej sprawie z powodu posiadania przez danego współnika większości udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, odbierają relacji wspólnik - spółka cechy charakterystyczne dla stosunku pracy.

Podsumowując Sąd Okręgowy podkreślił, że organ rentowy prawidłowo stwierdził, iż od 1 stycznia 2015 r. ubezpieczona nie wykonywała na rzecz Spółki M., z którą zawarła umowę o pracę, pracy w ramach stosunku pracy, a tym samym nie podlegała od tej daty obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym - emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu jako pracownik tej Spółki.

Wyrokiem z dnia 6 września 2022 r., III AUa 504/21 Sąd Apelacyjny na skutek apelacji M. L. i płatnika składek oddalił obie apelacje oraz zasądził od ubezpieczonej i płatnika składek na rzecz organu rentowego kwoty po 240 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Sąd Apelacyjny podzielił zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Zdaniem Sądu drugiej instancji brak odniesienia się przez Sąd Okręgowy do przepisów ustaw wskazanych w zarzutach apelacji nie wynikał z ich pominięcia, lecz nadania kluczowego znaczenia dla oceny prawidłowości zaskarżonej decyzji przepisom ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.) oraz ustawy Kodeks pracy. W świetle art. 8 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się m.in. współnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz współników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej (pkt 4) oraz (pkt 5) osobę prowadzącą publiczną lub niepubliczną szkołę, inną formę wychowania przedszkolnego, placówkę lub ich zespół, na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz.U. z 2021 r., poz. 1082 oraz z 2022 r. poz. 655).

Na mocy art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 357 zm.) zasadą jest natomiast nawiązanie stosunku pracy z nauczycielem na podstawie umowy o pracę lub mianowania. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie oznacza to jednak, iż każdy nauczyciel musi być zatrudniony na podstawie umowy o pracę. Takie sformułowanie ustawy wynika głównie z chęci zabezpieczenia interesów tej grupy zawodowej. Skoro obowiązujące przepisy dopuszczają jednak możliwość zakładania szkoły lub placówki niepublicznej nie tylko przez osoby prawne, ale również przez osoby fizyczne (art. 168 ust. 1 ustawy Prawo oświatowe), które często są nauczycielami, nie sposób uznać, iż osoba taka zakładając szkołę nie mogłaby w niej pracować jako nauczyciel.

Wykluczone byłoby bowiem zawarcie przez nią ważnej umowy o pracę z samym sobą jako pracodawcą.

Z podobną sytuacją mamy do czynienia w przypadku, gdy organem prowadzącym szkołę jest jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, w której nauczyciel posiada prawie wszystkie udziały.

W ocenie Sądu drugiej instancji nie ulega wątpliwości, że w przypadku ubezpieczonej nie sposób stwierdzić podporządkowania pracownika pracodawcy oraz świadczenia pracy na ryzyko pracodawcy, ponieważ należały do niej prawie wszystkie (ponad 99%) udziały w Spółce M.. J. L (K.) i A. L. jako udziałowcy mniejszościowi byli w istocie udziałowcami iluzorycznymi. Wnioskodawczynię w kontekście prawa ubezpieczeń społecznych należało zatem traktować jak jedyne go wspólnika Spółki, mimo że formalnie, M. Sp. z o.o. była Spółką dwuosobową.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko, że w przypadku jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki dwuosobowej, w której jeden ze wspólników zachował pozycję dominującą, spółka co do zasady, nie może być pracodawcą wspólnika. Pomimo formalnej odrębności prawnej i majątkowej dochodzi bowiem do skrzyżowania kompetencji powodujących zobowiązanie wspólnika do wykonywania swoich własnych poleceń jako prezesa zarządu, utrzymywania ze sobą stałych kontaktów w ramach czasu pracy oraz przesunięć finansowych z majątku spółki do majątku wspólnika, czyli do swoistej symbiozy pracy i kapitału niezgodnej z wartościami prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Nie wystąpi wtedy opisywany przez Sąd pierwszej instancji element podporządkowania, bowiem ta sama osoba fizyczna będzie równocześnie występowała w różnych, nie dających się pogodzić rolach, tj. dominującego udziałowca, a więc większościowego właściciela kapitału spółki oraz w charakterze pracownika spółki, który sam sprawuje nad sobą nadzór. Podporządkowanie pracownicze może istnieć tylko w przypadku rozdzielenia osoby pracodawcy i pracownika. W dwuosobowej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością dopuszczalne jest oczywiście zatrudnianie wspólnika, jednakże pod warunkiem istnienia ekonomicznej zależności wspólnika od swojego pracodawcy, jak i faktycznego nadzoru zgromadzenia wspólników, mającego możliwość podejmowania uchwał większością głosów nie należących do niego. W

realiach niniejszej sprawy takiej oceny nie zmienia okoliczność, iż stanowisko dyrektora szkoły prowadzonej przez Spółkę zajmowała osoba trzecia, czyli A. D.. Jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy, dyrektor, poza kwestiami związanymi z działalnością dydaktyczno-wychowawczą, podlegał bowiem nadzorowi ze strony właściciela szkoły. Właścicielem tym była zaś ubezpieczona. To ona faktycznie (jako Zgromadzenie Wspólników) podejmowała decyzję o zatrudnieniu siebie na podstawie umowy o pracę, wysokości swojego wynagrodzenia czy wymiarze czasu pracy.

Konsekwencją powyższych rozważań i ustaleń Sądu Okręgowego było prawidłowe uznanie, że M. L. nie podlega ubezpieczeniom społecznym od dnia 1 stycznia 2015 r. jako pracownik u płatnika składek M. Sp. z o.o. (art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych), tylko jako jednoosobowy wspólnik tejże spółki oraz ustalenie podstawy wymiaru składek w sposób opisany w zaskarżonej decyzji. Sąd Apelacyjny podkreślił, iż przed zatrudnieniem M. L. na podstawie umowy o pracę zgłosiła się ona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych jako osoba prowadząca działalność gospodarczą będąc wspólnikiem tej samej spółki i posiadając 100% udziałów w niej. Jej podleganie ubezpieczeniom społecznym z tego tytułu nie było kwestionowane, a wolność prowadzenia działalności gospodarczej nie znajdowała ograniczeń.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku ubezpieczona oraz płatnik składek zarzucili naruszenie: 1) art. 170 ustawy - Prawo oświatowe, stanowiącego, że prowadzenie niepublicznej szkoły lub placówki czy innej formy wychowania przedszkolnego przez osobę prawną (w tym także przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością) nie jest działalnością gospodarczą poprzez jego niezastosowanie; 2) art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej poprzez jego błędne zastosowanie w sytuacji, gdy skarżąca M. L. nie była jedynym wspólnikiem Spółki, a z uwagi na prowadzenie przez Spółkę działalności oświatowej, która działalnością gospodarczą nie jest winna ona podlegać ubezpieczeniom społecznym z tytułu łączącego ją ze spółką stosunku pracy na podstawie zawartej umowy o pracę; 3) art. 8 ust. 6 pkt 5

ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, stanowiącym, że za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się osobę prowadzącą publiczną lub niepubliczną szkołę, inną formę wychowania przedszkolnego, placówkę lub ich zespół na podstawie przepisów ustawy - Prawo oświatowe, poprzez jego zastosowanie w sytuacji, gdy skarżąca winna podlegać obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu istniejącego stosunku pracy.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej skarżący wskazali, że prowadzenie szkoły niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej dopuszcza ustawa o systemie oświaty także zatem w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Zawijając umowę Spółki oraz nawiązując stosunek pracy w ramach zawartej umowy o pracę w charakterze nauczyciela skarżąca w pełni działała w zgodzie z regulacjami prawnymi w ramach konstytucyjnego prawa wolności wyboru i wykonywania pracy. Podważanie istnienia stosunku pracy jest zatem nieuzasadnione, skoro przepisy dopuszczają, a w tym przypadku nawet obligują do jego nawiązania. Ponadto łączenie czy też krzyżowanie się funkcji udziałowca w spółce i pracownika tej spółki również nie jest niedopuszczalne przez przepisy prawa. Natomiast rozstrzygnięcie o charakterze tegoż stosunku pracy na tle tytułów do ubezpieczeń społecznych, jednocześnie nie kwestionując faktu wykonywania zawodu nauczyciela jest nieuzasadnione. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest szczególną formą prawną prowadzenia działalności, w której majątek spółki jest oddzielony od majątku wspólnika, nawet w sytuacji, gdy wspólnik jest jeden lub gdy mamy do czynienia z dwoma wspólnikami, z których jeden jest większościovym udziałowcem. W ramach postępowania ustalono także, że na podstawie umowy o pracę skarżąca wykonywała pracę nauczyciela w ramach stosunku pracy, podlegała Dyrektorowi Szkoły. Uznanie, że umowa ta nie wywiera skutków prawnych jest wręcz niezrozumiałe. Umowa ta bowiem istnieje, stosunek pracy został nawiązany co wiąże się ze wszystkimi tego konsekwencjami, prawami i obowiązkami. Niesłusnościowe i nieracjonalne w tej sytuacji jest niejako karanie i wybieranie przez organ rentowy dowolnie tytułu ubezpieczenia w sytuacji, gdy prymat ma tytuł do ubezpieczenia na podstawie umowy o pracę. Sąd Apelacyjny oparł swoje rozstrzygnięcie na stwierdzeniu, że w świetle obowiązującego prawa niedopuszczalne jest skupianie w jednej osobie nie dających się pogodzić ról wynikających z treści stosunku pracy. Zdaniem skarżących

z tą tezą nie sposób się zgodzić, skoro role te wzajemnie się nie wykluczają, nie kolidują ze sobą i są dopuszczalne przez regulacje prawne.

Mając na uwadze powyższe skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi, a w przypadku stwierdzenia podstaw o uchylenie w całości również zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do rozpoznania temu sądowi; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, stosownie do art. 398¹⁶ k.p.c. a ponadto o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżących kosztów postępowania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie od ubezpieczonych na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługiwała na uwzględnienie z uwagi na uzasadnione zarzuty naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie stoi na stanowisku, że art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej jest rozwinięciem regulacji art. 6 ust. 1 pkt 5 tej ustawy, w myśl którego obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i art. 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi. Z kolei, stosownie do art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej, za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej. Prawidłowe odkodowanie obu powołanych przepisów musi zatem prowadzić do wniosku, że chodzi w nich o podmioty ubezpieczeń społecznych będące osobami fizycznymi. To one podlegają obowiązkowi ubezpieczeń społecznych oraz to one (a nie spółki, których są wspólnikami) są płatnikami składek na te ubezpieczenia. O ile przy tym, jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lipca 2019 r., II UK 24/18 (OSNP 2020 nr 8, poz. 82),

adresowanie tych przepisów do osób fizycznych będących współnikami spółek osobowych nie może budzić jakichkolwiek wątpliwości, o tyle odniesienie ich także do współnika spółki kapitałowej (posiadającej przecież osobowość prawną) stanowi specyficzną regulację właściwą dla prawa ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z treścią art. 8 ust. 6 w/w ustawy za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się:

- 1) osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców lub innych przepisów szczególnych, z wyjątkiem ust. 6a;
- 2) twórcę i artystę;
- 3) osobę prowadzącą działalność w zakresie wolnego zawodu:
  - a) w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne,
  - b) z której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych;
- 4) współnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz współników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej;
  - 4a) akcjonariusza prostej spółki akcyjnej wnoszącego do spółki wkład, którego przedmiotem jest świadczenie pracy lub usług;
  - 4b) komplementariusza w spółce komandytowo-akcyjnej;
- 5) osobę prowadzącą publiczną lub niepubliczną szkołę, inną formę wychowania przedszkolnego, placówkę lub ich zespół, na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz.U. z 2023 r., poz. 900, 1672, 1718 i 2005).

Regulacja przepisu art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej wzbudzała w przeszłości kontrowersje stanowiące podstawę do wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego ze skargą konstytucyjną, w której zakwestionowano zgodność w/w przepisu z art. 32 ust. 1 oraz art. 32 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP w zakresie, w jakim zalicza on do katalogu osób prowadzących pozarolniczą działalność także współnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 25 września 2014 r., SK 4/12 (OTK-A 2014 nr 8, poz. 95), orzekł, że art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń

społecznych, w zakresie odnoszącym się do wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jest zgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP oraz umorzył postępowanie w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Uzasadniając orzeczenie, Trybunał między innymi zwrócił uwagę na odrębność prawnopodmiotową wspólnika i spółki kapitałowej oraz fakt, że to nie jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, ale jej wspólnik jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne. Wyjaśnił ponadto, że bezpośrednim powodem wprowadzenia art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych było objęcie ubezpieczeniem wspólników jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, którzy z perspektywy prawa ubezpieczeń społecznych znajdowali się de facto w podobnej sytuacji, jak osoby prowadzące działalność gospodarczą. Wymieniony przepis miał zapobiegać zawieraniu przez wspólników jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością umów o pracę ze spółką w celu uzyskania statusu pracowniczego oraz związanych w tym świadczeń z zakresu ubezpieczeń społecznych. Trybunał podkreślił też, że wynikające z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej zróżnicowanie jest uzasadnione istotnym dla prawa ubezpieczeń społecznych nasyceniem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością elementem osobowym oraz szczególnym na tym tle charakterem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Szczególnie silny związek wspólnika ze spółką zachodzi w jednoosobowej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, w której to jeden podmiot skupia całość uprawnień korporacyjnych oraz majątkowych przysługujących uczestnikom spółki, a w szczególności prawo głosu oraz prawo do zysku.

W uzupełnieniu wskazać należy, że art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej tworzy swoistą fikcję prawną, stanowiącą konsekwencję objęcia przez ustawodawcę obowiązkiem ubezpieczeń społecznych osób fizycznych, których sytuacja jest podobna, ale nie tożsama z osobami faktycznie prowadzącymi działalność gospodarczą. W odniesieniu do wspólników jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2011 r., II UK 271/10 (LEX nr 817528) wyrażono słuszny pogląd, że obowiązek ubezpieczenia tegoż wspólnika powiązany jest jedynie z posiadaniem przez niego takiego statusu

prawnego, a nie z prowadzeniem działalności gospodarczej. W uzasadnieniu tego stanowiska wyjaśniono zaś, że na tle art. 8 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych należy stwierdzić, iż pojęcie „prowadzenie działalności pozarolniczej” jest pojęciem szerszym od działalności gospodarczej określonej w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Do pojęcia działalności gospodarczej w powyższym (wąskim) rozumieniu ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych odwołuje się tylko w art. 8 ust. 6 pkt 1, a w pozostałych punktach tego przepisu wymienia osoby nieprowadzące działalności gospodarczej w ścisłym znaczeniu tego pojęcia. Właśnie w kręgu tych osób znajduje się wymieniony w art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, który jest objęty obowiązkiem ubezpieczenia bez względu na fakt prowadzenia działalności gospodarczej. Powyższy przepis został wprowadzony od dnia 1 stycznia 2003 r. ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 241, poz. 2074 ze zm.), a jego celem było rozszerzenie obowiązku ubezpieczenia społecznego w przypadku wspólników jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, aby nie musieli oni w celu objęcia ubezpieczeniem zawierać umów z własną spółką.

Podsumowując, należy uznać, że obowiązek ubezpieczenia wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest powiązany jedynie z posiadaniem przez niego takiego statusu prawnego, a nie z prowadzeniem działalności gospodarczej. Jedyny wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością podlega zatem obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym na podstawie tytułu określonego w art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej. Z treści tego przepisu wynika bowiem, że samo posiadanie statusu wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością decyduje o podleganiu przez niego ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej (art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej). Wymaga również podkreślenia, że analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy między innymi w wyrokach: z dnia 9 czerwca 2010 r., II UK 33/10 (LEX nr 598436); z dnia 3 sierpnia 2011 r., I UK 8/11 (OSNP 2012 nr 17-18, poz. 225); z dnia 18 kwietnia 2013 r., II UK 227/12, OSNP 2014 nr 7, poz. 103); z dnia 11 września 2013 r., II UK 36/13 (LEX nr 1391783); 12 lipca 2017r. II UK 295/16, LEX nr 2347776;

20 sierpnia 2019r. II UK 74/18, OSNP 2020 nr 7, poz. 73; 3 marca 2020 r., II UK 295/18 (niepublikowany) oraz z dnia 12 sierpnia 2020 r., I UK 337/19 (LEX nr 3054462).

Sąd Najwyższy rozważał również wielokrotnie status ubezpieczeniowy wspólnika większościowego (dominującego) spółki kapitałowej w kontekście tytułu podlegania przez niego ubezpieczeniom społecznym. W wyroku z dnia 16 grudnia 1998 r., II UKN 394/98 (OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 159), Sąd ten zastrzegł, że poglądy wyrażone wobec jednego wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, dotyczące sytuacji, w której społeczny status wykonawcy pracy staje się dla danej osoby jedynie funkcjonalnym elementem jej statusu właściciela kapitału, służąc jego kompleksowej obsłudze na rynku kapitałowym, nie mogą być mechanicznie przenoszone na spółki z udziałem dwóch lub więcej wspólników. Własność większościowego udziału czy też kontrolnego pakietu akcji sama przez się nie uzasadnia zatem kwestionowania pracowniczego charakteru zatrudnienia takiego wspólnika lub akcjonariusza, chociaż skala owej większości (przewagi) bądź kontroli, jak też sposób ich wykorzystywania, mogą w okolicznościach konkretnego przypadku usprawiedliwiać ocenę, że status wykonawcy pracy został „wchłonięty” przez status właściciela kapitału. Ewentualne wątpliwości, czy w takim stosunku pracy występuje element pracowniczego podporządkowania wspólnika wiążą się zresztą nie tyle z wielkością procentowego udziału we własności kapitału, ile z brakiem organu, który mógłby mu za spółkę jako pracodawcę wydawać polecenia dotyczące pracy (art. 100 § 1 k.p.).

W odniesieniu do możliwości zatrudniania na podstawie umowy o pracę członków zarządu spółki kapitałowej (przede wszystkim spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) orzecznictwo Sądu Najwyższego można uznać za utrwalone i ugruntowane. Najistotniejszą kwestią przy ustalaniu istnienia stosunku pracy jest – oprócz stwierdzenia osobistego świadczenia pracy przez pracownika i wypłacania mu wynagrodzenia – ocena, czy występuje pracownicze podporządkowanie, a więc wykonywanie pracy pod kierownictwem pracodawcy. Z tego punktu widzenia, w przypadku jednoosobowej spółki z o.o. (w której wszystkie udziały ma ta sama osoba fizyczna) zdecydowanie dominuje pogląd, że jedyny wspólnik spółki, pełniący jednocześnie funkcję członka zarządu, co do zasady nie może pozostawać z tą

spółką w stosunku pracy. Oznaczałoby to bowiem, że ta sama osoba fizyczna występuje równocześnie w kilku różnych rolach: w roli jedyne go wspólnika (jedynego udziałowca), osoby wykonującej wszystkie uprawnienia przysługujące zgromadzeniu wspólników, jednoosobowego zarządu, w tym też jego prezesa, oraz w charakterze pracownika spółki, którego obowiązki mogą się pokrywać z zadaniami należącymi do zarządu spółki, jeżeli zatrudnienie następuje na stanowisku członka zarządu (por. przykładowo wyroki Sądu Najwyższego: z 13 marca 2018 r., I UK 27/17, LEX nr 2508640; z 14 września 2017 r., III UK 190/16, LEX nr 2383744; z 13 września 2016 r., III UK 226/15, LEX nr 2135550; z 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX nr 1391783; z 9 lutego 2012 r., I UK 260/11, LEX nr 1169835; z 7 kwietnia 2010 r., II UK 357/09, LEX nr 987623; z 7 kwietnia 2010 r., II UK 177/09, LEX nr 599767 i inne przywołane w nich orzeczenia Sądu Najwyższego).

W orzecznictwie dopuszcza się pod pewnymi warunkami możliwość zatrudnienia na podstawie umowy o pracę jedyne go wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ze spółką, jeżeli funkcje zarządu wykonują inne osoby oraz pod warunkiem, że praca spełnia warunki pracy właściwej dla stosunku pracy, a zatrudnienie takie ma miejsce na stanowisku specjalistycznym, związanym z prowadzoną przez spółkę działalnością. Przykładowo w wyroku z 13 września 2016 r., III UK 226/15 (LEX nr 2135550) Sąd Najwyższy uznał, że dopuszczalne jest pracownicze zatrudnienie jedyne go wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jeżeli: 1) zatrudnienie takie ma miejsce na stanowisku specjalistycznym, związanym z prowadzoną przez tę spółkę działalnością; 2) ustalenia faktyczne potwierdzają zapotrzebowanie na pracę wspólnika dla spółki na takim stanowisku; 3) jedyny wspólnik nie angażuje się w bieżącą działalność zarządczą spółki (nie pełni jednocześnie funkcji członka zarządu); 4) jedyny wspólnik podlega faktycznie przy wykonywaniu pracy na rzecz spółki poleceniom osób zarządzających spółką lub kierujących jej poszczególnymi działami.

Odnosząc powyższe rozważania do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, Sąd Najwyższy stwierdza, że zaskarżony wyrok narusza przepisy powołane w materialnoprawnej podstawie zaskarżenia. Jeśli bowiem skarżąca w całym spornym okresie była większośc iowym udziałowcem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a okoliczność ta nie budzi przecież jakichkolwiek wątpliwości, to

z całą pewnością nie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym na podstawie tytułu określonego w art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej. Powyższe stanowisko potwierdza uchwała Sądu Najwyższego z 21 lutego 2024 r., III UZP 8/23, LEX nr 3686847, w której Sąd Najwyższy jednoznacznie wskazał, że wspólnik dwuosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością posiadający 99 procent udziałów nie podlega ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230).

W niniejszej sprawie brak jest również wystarczających ustaleń faktycznych aby z całym przekonaniem stwierdzić, że uzyskanie przez skarżącą statusu właścicielskiego uniemożliwiało istnienie stosunku pracy z uwagi na niemożność zaakceptowania - z punktu widzenia podstawowej cechy tego stosunku, jaką jest podporządkowanie pracownika w procesie pracy - występowania osoby fizycznej jednocześnie w roli pracodawcy jako właściciela spółki i w charakterze pracownika wykonującego na rzecz samego siebie zatrudnienie w charakterze prezesa większościowego zarządu tej spółki.

W tym kontekście na uwagę zasługuje wyrok Sądu Najwyższego z 30 listopada 2023 r., III USKP 17/23 (OSNP 2024, nr 6, poz. 66), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że wspólnik dwuosobowej spółki z o.o. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 z późn. zm.) jako wspólnik jednoosobowej spółki z o.o., choćby był wspólnikiem większościowym, "niemal, prawie jedynym". W zależności od stanu faktycznego sprawy może on podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym na podstawie innych tytułów (umów o pracę, o dzieło, zlecenia), zgłoszenia do dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego i rentowego lub w ogóle nie podlegać ubezpieczeniom społecznym.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego można w zakresie kwalifikacji wykonywania przez wspólnika spółki z o.o. czynności (w tym dotyczących zarządu spółki) jako wykonywanych w ramach stosunku pracy, czyli - przede wszystkim - w ramach podporządkowania pracowniczego oraz wynikającego z takiego stosunku pracy tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, przywołać należy

przykładowo wydane wyroki: z dnia 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX/el. 2014, z glosą K. Stępnickiej; z dnia 3 lipca 2019 r., II UK 24/18, OSNP 2020 nr 8, poz. 82; z dnia 27 listopada 2019 r., III UK 360/18, OSNP 2021 nr 3, poz. 30; z dnia 20 października 2020 r., III UK 190/19, OSNP 2021 nr 10, poz. 117; OSP 2022 nr 78, poz. 65, z glosą J. Czerniak-Swędzioł; z dnia 30 czerwca 2021 r., I USKP 41/21, OSNP 2022 nr 5, poz. 52; z dnia 13 października 2021 r., III USKP 65/21, OSNP 2022 nr 8, poz. 82; OSP 2023 nr 6, poz. 50, z glosą S. Koczura; z dnia 26 stycznia 2022 r., I USKP 68/21, OSNP 2022 nr 12, poz. 124; z dnia 13 grudnia 2022 r., I USKP 144/21, LEX nr 3509814; w literaturze można przywołać publikacje wymienione w uzasadnieniach wyroków Sądu Najwyższego: z dnia 13 października 2021 r., III USKP 65/21, OSNP 2022 nr 8, poz. 82 oraz z dnia 18 listopada 2021 r., III USKP 82/21, OSNP 2022 nr 10, poz. 102, a dodatkowo: T. Duraj: Zależność ekonomiczna jako kryterium identyfikacji stosunku pracy - analiza krytyczna, PiZS 2013 nr 6, s. 8; J.F. Oczkowski: Zawarcie umowy o pracę z członkiem zarządu w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, Monitor Prawa Handlowego 2013 nr 6, s. 24; R. Tanajewska: Charakter prawny zarządu w spółce akcyjnej, Warszawa 2017; J. May: Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne członka zarządu spółki z o.o. zatrudnionego na umowę o pracę i uzyskującego jednocześnie ryczałt za posiedzenia zarządu spółki, PiZS 2019 nr 11, s. 42; K. Roszewska: Pojęcie "pracownik" w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych. Część II, Radca Prawny-Zeszyty naukowe 2020 nr 2, s. 191; A. Zwolińska: Obowiązek wykonywania pracy przez pracownika, Warszawa 2021, Rozdział I. pkt 2.4. Praca pod kierownictwem pracodawcy, w miejscu i czasie przez niego wyznaczonym - praca podporządkowana; M. Grześków: Dopuszczalność zawarcia umowy o pracę z większościovym wspólnikiem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w świetle orzecznictwa, PiZS 2021 nr 6, s. 49; B. Godlewska-Bujok, W. Ostaszewskiego, M. Raczkowskiego, K. Rączki i A. Ziętek-Capigi, Warszawa 2022; S. Koczur: Korporacyjne determinanty pracowniczego podporządkowania członka zarządu spółki kapitałowej, Przegląd Prawa Handlowego 2022 nr 10, s. 24-29; W. Ostaszewski, M. Wiącek: Krytyka koncepcji tzw. wspólnika iluzorycznego, PiZS 2022 nr 3, s. 35).

Poglądy orzecznictwa w tym zakresie można skwitować stwierdzeniem, że jedyny lub "niemal jedyny" wspólnik spółki z o.o. (w której drugim wspólnikiem jest wspólnik "iluzoryczny") w zasadzie nie może pozostawać z tą spółką w stosunku pracy stanowiącym tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym (należy też zwrócić w tym zakresie uwagę na wykładnię prawa unijnego, według którego zatrudnienia członka zarządu spółki kapitałowej nie kwalifikuje się jako umowy o pracę: wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 11 kwietnia 2019 r. w sprawie C-603/17, Peter Bosworth i Colin Hurley przeciwko Arcadia Petroleum Limited i innym, EU:C:2019:310 oraz z dnia 10 września 2015 r. w sprawie C-47/14, Holterman Ferho Exploitatie BV, Ferho Bewehrungsstahl GmbH, Ferho Vechta GmbH i Ferho Frankfurt GmbH przeciwko Friedrichowi Leopoldowi Freiherrowi Spiesowi von Büllesheimowi, EU:C:2015:574; LEX/el. 2016, z glosą B. Trochy; a w literaturze patrz: J. Napierała: Członek zarządu jako pracownik spółki z perspektywy prawa unijnego (w:) Efektywność zarządzania i nadzoru w spółce handlowej. W poszukiwaniu optymalnego modelu ustroju spółki, pod red. K. Bilewskiej, Warszawa 2018; J. Napierała: Systemowa spójność prawa spółek Unii Europejskiej, *Studia Prawa Prywatnego* 2018 nr 2, s. 49; A.M. Świątkowski: Uznanie za pracownika osoby zatrudnionej na podstawie umowy cywilnoprawnej, *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Iuridica* 2019 nr 88, s. 43; J. Napierała: Wykładnia prawa spółek Unii Europejskiej, Warszawa 2020; J. Unterschütz: Europejska autonomiczna definicja pracownika. Przyczynek do dyskusji nad rozwojem prawa zatrudnienia, *Roczniki Administracji i Prawa* 2021 Zeszyt specjalny I, Księga jubileuszowa prof. B.M. Cwiertniaka, s. 129-137; J. Napierała: Jurysdykcja międzynarodowa w sprawach odpowiedzialności członka zarządu spółki. Uwagi na tle wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie, Peter Bosworth (w:) W poszukiwaniu dobrego prawa. Księga Jubileuszowa Profesora Mirosława Steca. Tom II. Perspektywa prywatnoprawna, pod red. Katarzyny Małysy-Sulińskiej, Marcina Spiry i Andrzeja Szumańskiego, Warszawa 2022).

Jednakże w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest też stanowisko, że żaden przepis Kodeksu pracy, Kodeksu cywilnego oraz Kodeksu spółek handlowych nie zawiera regulacji, która wykluczałaby możliwość skutecznego zawarcia umowy o pracę z członkiem zarządu wieloosobowej spółki z ograniczoną

odpowiedzialnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2019 r., II UK 556/17, OSNP 2019 nr 12, poz. 149). Dopuszcza się pracownicze zatrudnianie wspólników wieloosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością zarówno na stanowiskach członków zarządu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 1995 r., I PZP 7/95, OSNAPiUS 1995 nr 18, poz. 227 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 marca 2018 r., I UK 27/17, LEX nr 2508640; z dnia 16 października 2018 r., I UK 115/18, OSNP 2019 nr 5, poz. 61; z dnia 17 maja 1995 r., OSNAPiUS 1995 nr 21, poz. 263; z dnia 23 stycznia 1998 r., I PKN 498/97, OSNAPiUS 1999 nr 1, poz. 13; z dnia 16 grudnia 1998 r., II UKN 394/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 159; z dnia 2 lipca 1998 r., OSNAPiUS 2000 nr 2, poz. 66; z dnia 14 marca 2001 r., II UKN 268/00, LEX nr 551026; z dnia 9 września 2004 r., I PK 659/03, OSNP 2005 nr 10, poz. 135; z dnia 23 października 2006 r., I PK 113/06, Prawo Pracy 2007 nr 1, s. 35; z dnia 23 lipca 2009 r., OSNP 2011 nr 5-6, poz. 77; z dnia 4 listopada 2009 r., I PK 106/09, LEX nr 564759; z dnia 7 kwietnia 2010 r., II UK 357/09, LEX nr 987623; z dnia 3 sierpnia 2011 r., LEX nr 1043990), jak i na stanowiskach wykonawczych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 grudnia 2008 r., I UK 162/08, Monitor Prawa Pracy 2009 nr 5, s. 268-271; z dnia 9 czerwca 2010 r., II UK 33/10, LEX nr 598436; z dnia 12 maja 2011 r., II UK 20/11, OSNP 2012 nr 11-12, poz. 145; z dnia 13 listopada 2013 r., OSNP 2015 nr 1, poz. 4; z dnia 16 października 2018 r., I UK 115/18, OSNP 2019 nr 5, poz. 61; w literaturze patrz przykładowo: A. Korytowska: Ewolucja treści pojęcia pracowniczego podporządkowania w orzecznictwie Sądu Najwyższego (w:) Księżce pamiątkowej w piątą rocznicę śmierci Profesora Andrzeja Kijowskiego, pod red. Z. Niedbały, Warszawa 2010, s. 89; E. Maniewska: Z orzecznictwa Sądu Najwyższego. Dopuszczalność zawarcia umowy o pracę ze wspólnikiem spółki z o.o. w charakterze prezesa zarządu, PiZS 2010 nr 7, s. 37; A. Sobczyk: Uwagi na temat ewolucji stosunku pracy (w:) Współczesne problemy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, pod red. L. Florka i Ł. Pisarczyka, Warszawa 2011, s. 60; P. Grzebyk: Podporządkowanie jako kryterium ustalania stosunku pracy w prawie polskim i brytyjskim na przykładzie członków zarządu spółek i pracowników tymczasowych (w:) Współczesne problemy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, pod red. L. Florka i Ł. Pisarczyka, Warszawa 2011, s. 161; Z. Hajn: Zatrudnienie (się) we własnym zakładzie pracy w świetle ustrojowych podstaw prawa pracy (w:) Współczesne

problemy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, pod red. L. Florka i Ł. Pisarczyka, Warszawa 2011, s. 191; Maniewska: Z orzecnictwa Sądu Najwyższego: Udziałowiec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jako pracownik tej spółki, PiZS 2021 nr 5, s. 59). Dla objęcia wspólnika ubezpieczeniami społecznymi z tytułu wykonywania stosunku pracy konieczne jest, aby stosunek ten nie tylko nosił cechy wynikające z art. 22 § 1 k.p. ale także, aby był rzeczywiście realizowany (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2021 r., II USKP 74/21, OSNP 2022 nr 12, poz. 119 oraz orzecznictwo szczegółowo powołane w jego uzasadnieniu).

W najnowszym orzecznictwie Sąd Najwyższy zwrócił również uwagę, że wspólnik dwuosobowej spółki z o.o. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 497 z późn. zm.) jako wspólnik jednoosobowej spółki z o.o., choćby był wspólnikiem większościowym (niemał, prawie jedynym). Podważenie podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy wskazanego w zgłoszeniu, nakłada na organ rentowy powinność rozstrzygnięcia o podleganiu ubezpieczeniom na innej podstawie, a więc przy ustaleniu, że praca była wykonywana, umowa powinna być traktowana jako umowa o świadczenie usług (patrz wyrok Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2024 r., III USKP 73/23, OSNP 2024, nr 8, poz. 87).

Odnosząc powyższe rozważania do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, wskazać należy, że skarżąca w spornym okresie podlegała nadzorowi Dyrektora Szkoły w kwestiach dydaktycznych i wychowawczych. W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny przyjął, że posiadanie przez skarżącą statusu właścicielskiego uniemożliwiało dalsze istnienie stosunku pracy z uwagi na niemożność zaakceptowania - z punktu widzenia podstawowej cechy tego stosunku, jaką jest podporządkowanie pracownika w procesie pracy - występowania osoby fizycznej jednocześnie w roli pracodawcy jako właściciela spółki i w charakterze pracownika wykonującego na rzecz samego siebie zatrudnienie w charakterze prezesa zarządu tej spółki.

W tym miejscu zwrócić jednak należy uwagę na obowiązki nauczyciela określone przepisami art. 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (obecnie Dz.U.2024.986, t.j. z dnia 2024.07.04) gdzie jako główne obowiązki

wymienia się rzetelne realizowanie zadań związanych z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę. Zgodnie zaś z art. 42 ust. 2 Karty Nauczyciela w ramach czasu pracy, o którym mowa w ust. 1 (pensum 40 godzin na pełny etat) oraz ustalonego wynagrodzenia nauczyciel obowiązany jest realizować:

1) zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, prowadzone bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz, w wymiarze określonym w ust. 3 lub ustalonym na podstawie ust. 4a albo ust. 7;

2) inne zajęcia i czynności wynikające z zadań statutowych szkoły, w tym zajęcia opiekuńcze i wychowawcze uwzględniające potrzeby i zainteresowania uczniów;

3) zajęcia i czynności związane z przygotowaniem się do zajęć, samokształceniem i doskonaleniem zawodowym.

Nie bez znaczenia dla oceny charakteru zatrudnienia skarżącej jest również treść przepisu art. 7 Karty Nauczyciela, zgodnie z którym szkołą kieruje dyrektor, który jest jej przedstawicielem na zewnątrz, przełożonym służbowym wszystkich pracowników szkoły, przewodniczącym rady pedagogicznej. Dyrektor sprawuje opiekę nad dziećmi i młodzieżą uczącą się w szkole.

Słusznie podnieśli skarżący, że pozwany nie kwestionował wykonywania przez skarżącą zawodu nauczyciela. Niewątpliwie też, jako wspólnik większościowy spółki, skarżąca nie podlegała ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, co czyni zasadną skargę kasacyjną obu skarżących. Natomiast ustalenie jaki był faktyczny tytuł do ubezpieczeń społecznych skarżącej wymaga pogłębionych ustaleń faktycznych przez Sąd pierwszej instancji.

Pozostałe zarzuty naruszenia prawa materialnego nie miały znaczenia dla rozpoznania skargi kasacyjnej.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., o kosztach postępowania kasacyjnego orzekając zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

t.n

[a.t.]